

Први Београдски
безбедносни форум

Балкан – кључ европске стабилности

Одговоре на безбедносна питања и изазове који оптерећују регион Западног Балкана, али и међународну заједницу у најширем смислу, покушало је да пружи више од 300 домаћих и страних политичара и експерата који су се у Дому Војске окупили на првом Београдском безбедносном форуму

Главна тема тродневног скупа, од 14. до 16. септембра, била је *Балкан и глобална безбедност: шта нам је заједничко, а шта нас разликује?* На преподневним панел дискусијама и поподневним сесијама, домаћи и страни званичници, министри иностраних послова и одбране, представници европских држава, Европске уније, НАТО-а, истраживачких и научних института, грађанског друштва, парламентарци и млади научници из региона, дискутовали су о глобалним дешавањима која утичу на безбедност грађана Балкана, безбедносном проблему Косова, поукама које државе са овог простора, после свих искуства у последње две деценије, могу да понуде другим ре-

гионима, затим о европским интеграцијама и појавама нових економских и војних сила као што су Бразил, Кина, Индија, Турска.

Циљеви Београдског безбедносног форума су отварање европске и глобалне безбедносне дебате и на Балкану, дискусија о балканским безбедносним питањима у оквирима европске и глобалне безбедности, те представљање балканских достигнућа и дилема учесницима европске и глобалне безбедносне дебате.

Организатори скупа су три домаће организације цивилног друштва: Београдски фонд за политичку изузетност, Европски покрет у Србији и Београдски центар за безбедносну политику. Њихова намера је да организацијом овог форума, ре-

гион и Београд позиционирају на мапи светских скупова на којима се расправља о стратешким темама, по угледу на сличне скупове у Бриселу, Минхену, Братислави...

На форуму је, поред домаћих политичара и експерата, дискутовало више од 70 страних гостију, а међу доминантним темама биле су енергетска безбедност, последице промена режима на Блиском Истоку на европску безбедност, могућности даље успешне регионалне безбедносне сарадње, родна равноправност и улога жена на кључним позицијама у министарствима и међународним организацијама.

Уочи Београдског безбедносног форума, државна секретарка Министарства одбране Србије др Тања Мишчевић приредила је у свечаној сали Старог Генералштаба пријем за учеснике скупа. Поздрављајући присутне у име министра одбране Драгана Шутановца, она је оценила да је „скуп важан јер је први те врсте у Београду, као и због безбедносних изазова који су свуда око нас“.

На панелу првог дана форума, млади научници из региона дискутовали су о безбедносној ситуацији на Балкану са посебним освртом на проблем Косова. Учеснике је поздравила Соња Лихт, председница Београдског фонда за политичку изузетност, истичући да је дебата о безбедносним темама, а потом и искрено и ефикасно реаговање на безбедносне изазове, начин да регион западног Балкана покаже да је могуће изаћи из конфликта на начин који обезбеђује бољи живот и развој.

Куда свет иде?

Председник Републике Србије Борис Тадић отворио је, другог дана скупа, главну сесију Београдског безбедносног форума, говорећи о новој драматичној ситуацији у међународним односима, која тражи одговорне одлуке актера светске политике за дугорочније решавање нагомиланих безбедносних и економских проблема. На почетку излагања пре-

дседник Тадић је истакао да не верује да нас било која од питања са којима се суочавамо у региону раздвајају када је реч о безбедносном плану. Али, указао је на важну чињеницу да уколико хоћемо да напредујемо и стварамо безбедносно адекватан контакт у региону Западног Балкана, морамо да имамо у виду глобалне прилике и њихов утицај на регион.

– Међународни систем сада је у периоду велике трансформације и искушавамо један од најозбиљнијих изазова када је реч о променама у мирнодопском периоду. Његова природа, као и опсег, тешки су за схватање, зато што се, као што сада можемо да видимо, Бразил јавља као велика сила на мапи, Русија се опет конституише као велика сила, Кина има експоненцијални раст као глобални играч, а такође је дошло до неуспешног тренда у финансијском свету – истакао је председник на почетку излагања.

Према његовим речима, снага транзиције и снага растакања су две појаве и истовремено се појављују на глобалној сцени, што се никада раније није догодило. На тој сцени сада се све више збијају редови и све је већа гужва коју је тешко контролисати, а имамо и недавне догађаје са источног Медитерана.

– Геополитичка несигурност ће се вероватно даље заоштравати и имати неизвесне исходе када је реч о разним културама. Оно чему смо сведоци у овом тренутку, јесте драстичан пораст карата, играча и правила која се одједном појављују – оценио је председник, додајући да, разговарајући са многим светским лидерима, има утисак да су сви веома забринути и нико нема јасну представу о томе како ће свет изгледати у даљој будућности.

Данашњи свет, како је истакао, вероватно се не може разумети на основу безбедносне парадигме из 20. века, зато што, изгледа, више ништа није предвидиво. – Под таквим околностима, дипломатија постаје све тежа активност, нарочито за ма-

ње играче на међународној сцени. Земље попут Србије морају заиста да се постарају да добро процене међународне околности на правилан начин. Нажалост, сведоци смо шта може да се деси уколико неко направи погрешну процену. Узмите, рецимо, 1989. годину. Широм западног Балкана промене које су се тада догодиле резултат су великих погрешних процена. А та година била је прва и најважнија пропуштена прилика која је довела до велике трагедије. Заиста се трудимо да не поновимо основне грешке из тог периода – поручио је Тадић, додајући да главне промене у међународној политици не могу да се игноришу без последица.

Осим тога, како је нагласио председник, морамо да посвећујемо огромну енергију у напорима да направимо праву сразмеру средстава ка циљевима које смо зацртали, да избалансирамо потребе и жеље. Управо то, додао је, јесте улога државе и оних који је воде да би обезбедили легитимитет за вођење државе и заправо, то омогућује демократску трансформацију региона.

Успех у настајању

– То је перспектива из које бих желео да вам изложим своја виђења да је западни Балкан један тренд стабилности у свету, али који се све више и све непредвидивије мења. Када је реч о регионалној сцени, мислим да је непристрасно и поштено рећи да ми јесмо једна прича о успеху у настајању. Сада смо суочени са крупним изазовима и не желим да их потценим, али само желим да нагласим да хоћемо у региону да завршимо процес демократског помирења – подвукао је председник Тадић, додајући да треба одати признање новим нивоима сарадње које смо успоставили у региону и да односи деценијама нису били бољи.

У наставку излагања, он је истакао да регион такође мора да уважи чињеницу да, док се развија његов успех, имаће нове изазове у смислу

управљања демократским очекивањима када је реч о нашој динамици европских интеграција. – Али – истакао је председник Тадић – наша достигнућа су бесповратна и изражававам уверење да ће Србија и остатак западног Балкана бити у саставу Европске уније.

– Немојте да сумњате у то. То је обећање које ћемо одржати – поручио је председник Републике додајући да сви савремени безбедносни изазови, међу којима и једнострано отцепљење Косова, захтевају један инклузиван мултилатерални приступ.

Председник Тадић је истакао да постоји тамна страна глобализације која покушава да „преокрене“ демократију и која напада слабија друштва, а посебно она са политичким и верским екстремизмом. Организовани криминал, додао је, један је од највећих изазова за Србију и читав регион.

– Имамо заједничку одговорност, као лидери Балкана, да ту пошаст искоренимо из свог друштва и Србија неће штедети напоре у тим настојањима. Наставићемо да градимо стратешке савезе против ове претње. То је политика нулте толеранције, што значи да апсолутно нико неће имати право да буде ван домашаја закона, а полиција и судство ће наставити са беспоштедном борбом. Већ смо урадили много на овом плану и наставићемо тим путем. Свесни смо да све земље западног Балкана сматрају ову борбу приоритетном и

сви наши суседи треба да се позабаве организованим криминалом снажно, силовито и посвећено као што то чини и Србија – додао је Тадић.

БЕЗБЕДНОСНИ ПРОБЛЕМ КОСОВА

Говорећи о претњама глобалној безбедности, председник Тадић је указао на тренутну ситуацију на северном делу Косова и Метохије, као и на могуће опасности које могу да настану ако косовске власти поставе царинске пунктове на прелазима Јариње и Брњак.

– Када говоримо о једностраној сецесији, ми причамо о томе како је Косово закомпликовало међународну ситуацију. Понекад се заборављају основне структуре светске политике. Међународни систем заснива се на сету правила који се односи на све. Основни принципи укључују сувереност држава, поштовање територијалног интегритета и ненарушавање међународно признатих граница. Дешавања на Косову темељно крше ова основна правила. Ако се то настави, међународни систем ће претрпети озбиљне штете и постаће нестабилнији, несигурнији и непред-

видивији. Даће легитимитет акту једностраног отцепљења дела једне међународно признате суверене земље и њеном насилном распарчавању. То ће нарушити принцип мирног и ненасилног решавања конфликта у Европи и допустити свакој незадовољној групи да реагује на сличан начин. Ако Косово остане независна држава многи конфликти ће поново ескалирати – упозорио је Тадић.

Циљеви Београдској безбедносној форума су ошварање евројске и глобалне безбедносне дебате и на Балкану, дискусија о балканским безбедносним питањима у оквирима евројске и глобалне безбедности, те представљање балканских достигнућа и дилема учесницима евројске и глобалне безбедносне дебате.

Геополитичка несигурност ће се вероватно даље заостравати и имати неизвесне исходе када је реч о разним културама. Оно чему смо сведоци у овом тренутку, јесте драстичан пораст карата, ирача и правила која се одједном појављују.

Проналазак алтернативних начина решавања косовског проблема, према мишљењу председника Тадића, општи је интерес међународне заједнице. Он сматра да је једини излаз у дијалогу којим се може доћи до обострано прихватљивог решења.

– На тај начин Косово може да постане позитиван преседан који превазилази разлике, а не појачава их. Преседан који оснажује мир и не угрожава људе и не прети употребом силе кад год се не остваре једностране тежње. Морам да искажем дубоку забринутост због акција које се предузимају на Косову. То може

озбиљно да угрози мир и стабилност целог региона. Ово решење није међусобно договорено између Приштине и Београда и мора бити спречено – истакао је Тадић и додао да је све што је Србија до сада учинила на међународној сцени било с циљем оснаживања архитектуре балканског дела света.

– Наставићемо да се суочавамо са новим изазовима тако да читав регион може да преброди ову кризу како бисмо сви добили шансу за један нови почетак. То је наша обавеза и потешкоће не смеју да нас одврате од тог пута јер се у супротном суочавамо са опасношћу да будемо у огромном кашњењу за остатком свет – закључио је председник Борис Тадић.

Другог дана форума одржани су панели о глобалним безбедносним изазовима, европским безбедносним перспективама, улози НАТО-а у региону, безбедносној улози Турске, улози медија у стварању регионалне стабилности, безбедносној сарадњи у оквиру Вишеградске групе и улози жена у безбедносним процесима.

Регионалном сарадњом ка Европи

Регионална сарадња потребна је због стабилности, али је и неопходан чинилац у европским интеграцијама, оценили су учесници панела о предностима регионалне сарадње, којим је настављен рад безбедносног форума после излагања председника Тадића.

Сви у Европи морају да раде на развијању сарадње, рекао је на почетку панела министар иностраних послова Чешке Карел Шварценберг.

– Ми смо сви савезници и морамо да развијамо сарадњу – рекао је Шварценберг, истичући да европска историја није различита од балканске. – Имали смо проблема у прошлости. Сада је најважније да радимо заједно, развијамо разумевање међу суседима и поштујемо разлике.

Министар иностраних послова Мађарске Јанош Мартоњи је рекао

да је основна аспирација свих који су кренули у транзицију, после пада комунизма, била повратак у Европу. Према његовим речима, приоритет су биле евроатлантске интеграције и само је било питање како то урадити.

– Сви смо били свесни да је безбедност на првом месту и да она може да се оствари само у сарадњи са суседима. То је била природна тежња и схватили смо да свет на нас гледа као на регион. Важно је било успостављање механизма за регионалну сарадњу. Морамо да гурамо процес проширења – рекао је он. Регионална сарадња и помирење су кључни фактори за прикључење ЕУ, рекао је Мартоњи и додао да је опште познато да без регионалне, не може да буде ни глобалне безбедности.

– Регионална сарадња и стабилност кључни су чинилац за интеграцију Западног Балкана у ЕУ – рекао је Мартоњи и указао на позитивна искуства Вишеградске групе која окупља Чешку, Словачку, Мађарску и Пољску.

– Наш примарни интерес је настављање проширења ЕУ и регионална сарадња на Западном Балкану – рекао је шеф мађарске дипломатије.

Шеф бугарске дипломатије Николој Младенов рекао је да је интерес Бугарске да сви њени суседи на Западном Бала-

*Регионална сарадња
неопходна је због стабилности,
али је и неопходан
чинилац у европским интеграцијама.*

кану буду укључени у евроатлантске структуре.

– Имамо историјски задатак да онемогућимо рат на Балкану – рекао је Младенов и додао да су ратови у бившој Југославији утицали негативно на цео регион, да су лоше деловали на привреду и земаља које нису учествовали у сукобима. Он је истакао и значај сарадње војски, подсе-

тивши на недавне заједничке војне вежбе Бугарске и Србије.

Младенов је оценио да постоји историјски задатак да се реши косовски проблем.

– То утиче на све нас, без обзира на то да ли то желимо или не – рекао је он и додао да су ратови у бившој Југославији створили имиџ региона који ће утицати на неколико генерација.

– У овом делу света суочавамо се са великим изазовима – рекао је Младенов. Наводећи да је највећи изазов у „нашим главама“, оценио је да је регион „предуго био подложен утицајима споља“ и да је време да сам одлучује о својој будућности.

– Организовани криминал је далеко боље интегрисан него све наше политичке структуре – указао је Младенов и позвао на заједничку борбу против организованог криминала.

Наводећи да је регион слаб по питању енергентата, што је проблем и Европе, Младенов је рекао да је важно да земље наступају као један глас пред добављачима. Он је указао да земље Западног Балкана имају и заједничко културно наслеђе и да то треба знатно боље искористити.

Генерални директор Генералног директората за проширење у Европској комисији, Стефано Санино указао је да се регионална сарадња у Европи знатно развила и да је тај процес створио нове заједнице и заједничке политике.

– Посматрано из Брисела, идеја бављења ширим регионом, а не поједином земљом, била је од помоћи у смислу да је било позитивних аспеката и позитивних преклапања – рекао је Санино и додао да ЕУ види Западни Балкан као регион и да покушава да разуме које су његове особине и карактеристике. Он је оценио да процес проширења мора да се настави.

Сви морамо да будемо свесни напретка који је Србија остварила у погледу интеграција, навео је Санино и додао да ЕУ не постављамо само услове, већ помаже да се успоставе добра пракса и стандарди.

Словачки државни секретар у Министарству спољних послова Милан Јежовица рекао је да земље региона треба да подржавају једна другу на путу ка ЕУ и додао да је Словачка у том процесу каснила за осталим земљама „Вишеградске групе“, али да је добијала њихову подршку.

– Ми смо „Вишеград“ схватили као нешто што ће нас вратити у Европу, од које смо били одвојени 50 година, и тако смо остварили проток људи и робе и остварили безбедносну сарадњу без које нема просперитета – рекао је словачки државни секретар.

Земље које попут Србије заузимају средишње место у региону имају „посебну одговорност за подстицање сарадње“ у региону, оценио је Јежовица.

На панелу „Предност регионалне сарадње“ у оквиру Београдског безбедносног форума требало је да учествује и министар спољних послова Србије Вук Јеремић, али је он отпутовао у Њујорк где је учествовао на специјалној седници Савета безбедности УН о кризи на Косову.

Заједнички одговор на претње

На другом панелу о глобалним безбедносним променама, Иван Вејвода, потпредседник за програме Немачког Маршаловог фонда САД, изјавио је, отварајући панел као модератор, да „Србија неће опростити нити заборавити“ да је прва и једина земља у региону која је била мета НАТО-а, али да мора да се окрене будућности и „нађе своје место под сунцем“.

– На глобалном нивоу не можемо да опстанемо као појединци, већ само као уједињени Балкан, регион са 55 милиона људи – оценио је Вејвода.

Говорећи о Косову, он је упозорио да опасност од унилатералних потеза, попут покушаја преузимања контроле над два административна прелаза, и поручио да се решење

може наћи ако за то постоји политичка воља, али да то захтева неке тешке одлуке и уступке свих страна.

Помоћник генералног секретара НАТО-а за нове безбедносне изазове Габор Иколди изјавио је да се често дешава да глобалне безбедносне претње не видимо на исти начин или, како је рекао, то не желимо да урадимо.

– Пример су климатске промене и Иран. Често нас краткорочни политички циљеви, или друге околности, онемогућавају да заједнички сагледамо претње – нагласио је Иколди током расправе. – Ако желимо да постоји заједнички одговор на одређене изазове, онда је заједнички став о глобалним претњама изузетно важан због разумевања онога шта нам прети.

Понекад се заборављају основне структуре светске политике. Међународни систем се заснива на сећу правила који се односи на све. Основни принципи укључују сувереност држава, поштовање територијалног интегритета и ненарушавање међународно признаних граница. Дешавања на Косову темељно крше ова основна правила.

Као илустрацију, он је навео да су се у многим медијским чланцима, коментарима и прилозима могле чути изјаве да је напад на Њујорк 11. септембра 2001. искључиво проблем Америке и да се треба држати по страни, јер је то њихова ствар.

– То је погрешно. У међувремену, имали смо неколико ужасних терористичких напада у Лондону, Москви, Мумбају и Ослу, што нам

јасно показује да, због краткорочних интереса, такве претње не смејемо да запоставимо. Проблем остаје – рекао је Иколди. После напада на друге земље и престонице, глобални став о претњама се променио и сада, према његовим речима, само „неколико људи“ може да каже да је тероризам туђи проблем.

– Када говорим о глобалним претњама и одговору на њих, снажно верујем да је НАТО „изузетно корисно оруђе“ и да је способан да размотри све предлоге, али то захтева промену начина мишљења. После пада зидова између различитих организација, треба наћи начин како да оне комуницирају међу собом и како да изнађу заједничке одговоре – истакао је Иколди и као главне глобалне безбедносне изазове навео тероризам, сајберопасности и енергетску безбедност.

Џејмс Шер, виши сарадник Краљевског института за међународне послове Chatham House у Лондону, изјавио је да су он и многе његове колеге из западних земаља упозоравале своје владе још од 1992. године да буду веома опрезне у деловању на Балкану јер ће последице догађаја у том региону утицати на простор бившег Совјетског Савеза. Шер је подсетио да је Русија била веома узнемирена због једностраног проглашења независности Косова и што су поједине земље признале ту независност и оценио да је последица тога био руско-грузијски рат у августу 2008. године.

Жил Мерит, директор бриселске организације *План за одбрану и безбедност*, оценио је у дискусији да „старински савези попут НАТО-а“ можда више нису подесни за решавање глобалних безбедносних проблема.

– Потребан нам је бољи безбедносни оквир, бољи трајни механизам – казао је Мерит и изразио уверење да ЕУ, у том смислу, може да одигра важну улогу, мада још нема командно-контролни механизам за савремене операције.

Амбасадор Конузин о Косову

Амбасадор Русије у Србији Александар Конузин критиковао је, у неубичајено оштром тону, учеснике првог Београдског безбедносног форума из Србије да не бране интересе своје земље у вези са Косовом.

– Има ли овде Срба – узвикнуо је у неколико наврата Конузин, говорећи из публике на панелу посвећеном глобалним безбедносним променама. Руски амбасадор је оптужио НАТО и КФОР да крше Резолуцију 1244 Савета безбедности УН, јер хоће да доведу на границу са Србијом косовске царинике и војнике, а да то нико од ученика Форума не помиње.

Конузин је рекао да ће у Савету безбедности УН, на специјалној седници о Косову, интересе Србије бранити Русија и министар спољних послова Србије Вук Јерemiћ, а да „овде у дворани нема никог ко брани интересе Србије“.

Руски амбасадор је након врло гласног говора љутито напустио салу, јер га је модератор опоменуо да је говорио више од других учесника, а после негативног одговора присутних да ли да настави излагање.

Србија и НАТО

За регион би у безбедносном смислу било значајно да и Србија постане чланица НАТО-а, иако то није њен циљ, али би и то могло да се деси у будућности, оцењено је у посебној расправи која је организована у оквиру Београдског безбедносног форума.

Србија настоји да успостави добре партнерске односе с НАТО-ом, али не и да постане чланице тог војног савеза, указано је на панелу о НАТО-у и безбедносним изазовима у југоисточној Европи. На скупу је речено и да Србија у *Партнерству за мир*, коме је приступила 2006. године, види могућности за сарадњу са Алијансом у суочавању са различитим изазовима.

У расправи је речено да Србија може на много других начина допринети безбедности у региону и да она сада приступа проблемима на веома умерен и европски начин.

Жене у сектору безбедности

Завршни дан Београдског безбедносног форума почео је панел расправом о заступљености жена у безбедносном сектору. Учесницама су се

обратиле државна секретарка Министарства одбране Србије Тања Мишчевић, словеначка министарка одбране Љубица Јелушић, представница НАТО-а за јавну дипломатију Стефани Бабст и Ерика Квапилова, регионална директорка програма UNWOMEN.

– У војсци жене могу да покажу ко су и шта знају, за разлику од државне администрације, где је потребна идеолошка и политичка лојалност – оценила је министарка одбране Словеније Љубица Јелушић. Она је истакла да од 15 одсто жена у војсци, 10 одсто је на лидерским позицијама и поручила да је важно подржати жене, које имају капацитет да буду експерти и лидери. Напоменула је да је на позицији министра не због тога што је жена, већ због своје стручности.

– У Словенији се још боримо за једнаке прилике и једнаке позиције, у свету, који је историјски свет мушкараца, нарочито у сектору безбедности – рекла је Јелушић. Према њеним речима, са новим људима у безбедносном сектору долазе и нова питања која треба уредити, нарочито на Западном Балкану.

Државна секретарка Министарства одбране Србије Тања Мишчевић истакла је да би приоритет требало да буде сарадња.

– Без сарадње унутар националних институција и сарадње у региону, међу министарствима и агенцијама, нема могућности да се адекватно одговори на изазове – оценила је она и додала да би требало употребити сваки капацитет у земљи и региону за ефикасну безбедност људи.

Помоћница заменика генералног секретара за јавну дипломатију у Главном штабу НАТО-а Стефани Бапст оценила је да регион Западног Балкана у сектору безбедности иде у одличном смеру трансформације и модернизације војске. – Реформа војних снага требало би да допринесе операцијама НАТО-а – рекла је Бапст. Она је навела да је тренутно под командом НАТО-а у различитим операцијама и мисијама више од 160.000 жена и мушкараца војника.

Балкан као безбедносни партнер

Завршног дана форума одржан је и панел „Балкан: Од безбедносног проблема до безбедносног партнера“ на коме су се учесници сложили да проблеме са којима се регион данас суочава треба решавати мирним путем и дијалогом.

Заменик председавајућег Комитета за одбрану немачког Парламента Карл

Ламерс рекао је да се од последњих сукоба на просторима бивше Југославије западни Балкан променио набоље, и да данас када има велики значај за ЕУ мора да буде стабилан и сигуран.

Србија игра веома важну улогу у региону и има јасну европску перспективу.

Ламерс је рекао да Немачка види будућност Србије у ЕУ и НАТО и да се нада да ће Србија за неколико недеља добити статус кандидата за улазак у ЕУ.

„Србија игра веома важну улогу у региону и има јасну европску перспективу“, закључио је Ламерс и нагласио неопходност наставка дијалога Београда и Приштине.

На скупу су говорили и министар одбране БиХ Селмо Цикотић, који је рекао да је оптимиста да ће земље западног Балкана научити лекцију из времена које је иза њих, и

професор Универзитета у Загребу Жарко Пуховски, који је истакао да западни Балкан као регион више не постоји, јер је Хрватска из њега иступила.

– Треба успоставити нови регион, као и структуру БиХ, Србије с Косовом и слично – рекао је Пуховски.

Корак у добром правцу

Београдски безбедносни форум завршен је уз оцену учесника да је стабилност западног Балкана кључна за стабилност читаве Европе. У региону постоје разлике, али и велика солидарност и подршка за решавање проблема.

Председница Београдског фонда за политичку изузетност Соња Лихт оценила је да је тродневна конференција „била корак у добром правцу“.

У име организатора, затварајући форум Лихт је у обраћању учесницима у Дому Војске указала да је форум одржан „под озбиљном сенком“ догађаја око Косова и изразила наду да ће се ти проблеми решити на миран начин и на добробит свих у региону и Европи. ■

Раденко МУТАВЦИЋ
Биљана МИЉИЋ
Снимео Даримир БАНДА